

Այս արշաւանոց կարգաւորութիւնը նոյն իսկ Անգլո-դուկան ինտելիցիւնը կազմաւորեց, որով անկողնային զաւթինիւ ժողովարդը Սմիթի նեղուցին ճանրելով բեւեռ, յին ծովերն արշաւել յուցուեցաւ։

Այս ճանապարհորդութեան մասը երկու հաստատուն նաւեր՝ շարահիւկեցան Ալէքիթ և Տիւրքուրի։ Առնցնել անգլիէն Մարտը երկրորդն Սթէֆանտն նաւապետ հրամանատարութեան ներքեւ։

Նուեյաւ։ Արշաւանոց ընդհանր հրամանատար կարգաւորած էր նաւապետն, որ իրեն կցորդ 41 սուրէն։ Նաւաստեաց թիւին էր 600։

Առիւնդը խուռն բազմութիւնը ներկայութեան և բարեհաճ ներքեւ Բոսնութէն 1875ին մայ 29ին ճամբայ ելան։ Ալէքիթ և Տիւրքուրի նաւերն յայտնութիւն կոստանց ժողովարդը հասան։

Թ յունիսէն մինչեւ 13 յունիս ցան։ Այս վերջին ամսաթուակին նաւերը ճամբայ ելլելով Պաք ժողովուն միջոցից մէջն անտերուսթի ցան։

Ժամանակ անցնելէն ետեւ փետոր անուն նաւուն միջոցաւ ինքուեկաւ որ Ալէքիթ և Տիւրքուրի 1875ին յուլիսի 29ին Բարթէլ կղզեաց հասած և անկէ դէպի Սմիթ պարանոցն յուած էին։ Յիշեալ նաւերն յուլիսի 22ին իւրէնըմկինէ ըստ ու 23ին զորոյն կղզեաց և ի հրումադանին ալ յուլիսի 23ին հասած էր։ Եղանակը մեզմէ էր և 3 վրէյ ալ սառույցներէ բաւական զատ, որով կը յուսացնայր թէ, ռանից մեծ արդէւրք բեւեռային, մենամեծ լայնութիւնները կարելոյս յոռաշուքուելու։

Յուլիսի 29ին նաւերն յաւա խաղացին, բայց ճամբան իրարմ գատուելով մեծ դժուարութեան կցան իրարու հետ վերանդին միջեւ, յետոյ Սպային հրումադանէ երկու միւսն հեռու գտնուող նաւ հանգստի մը մէջ երկրորդ նետեցին որուն լայնք տեղակային անուն տրուեցաւ։

Օգոստոսի 4ին, նաւերը Ապլինի հրումադանէն անցան և գոյնի Հայի պարանոցին հարաւայ եղբարց վրայ երկաթ ձգեցին։ Է յետեղանց ապա առկել դապ խոռով ծածկուած դաշտ մը ներքեւ։

Երբ ամենայայտնի էին։ Օգոստոսի 3ին սառուցի կտորներու մէջ յուսացնուր ուղեցին, դէպ ի հուր յաշուր համար, բայց անկարելի և դաւ։ Վիկտորիա հրումադանին մտերը նաւերը սառույցներէ շրջապատուեցան և հաղկու 24 ժամը Ժմդուկ աշխատութիւնէ մ'իտան ուղեւորց զամառի վրայ ոտք կրցն կոխել։ Օգոստոսի 8ին իրինքն երկրին հարաւային կողմը նաւերն Բրենն-Ֆրանքլին ժողովարդին ձապայինեցան։ Այս կտես անցն նաւարկութիւնը սարսափելի դժուարին եղաւ։ Չկարգ և իյնէ, նաւերն օգոստոսի 19ին Ֆրանքլին հրումադանին անցան և Գոլիսի հրումադանին ավանցը վրայ դընուող զորք ժողովարդի մը մէջ ժողովուն։

Օգոստոսի 22ին Տիւրքուրի նաւը Մորթոնի հրումադանին վրայ պաշարի համբարանոց մը հաստատեց։ Առկէ ետքը Լայտի-Ֆրանքլին երկուցին մէջ մտան, ուր ժողով մը դասն որան Տիւրքուրի-Լայտ պուր անուրը տուին։

Ներքս նաւապետն որոշեց հոս Տիւրքուրիէն ձեռն անընթեւոր օգոստոսի 26ին Ալէքիթ նաւը միակ ճամբայ ինկաւ, բայց օգոստան մը մէջ հաղիւ 20 միլոնին ճալ մը կրնար ընթանալ, որով Գոլիսի երկուս հրումադանին վրայ ընտի մը նորոգութիւններ յարմարութեան։ Օգոստոսի 30ին դարձեալ ճամբայ ինկան և յայն

մէկէն Այսպէսով երբեմն չողով
երբեմն ալ առաջատարով նաւարկե-
լով մինչեւ Սէհրիտանի հրուանա-
ւորն հասան։ Հոս ուղեւորը անձն-
վտանգելի ստուգելով պատնէշի վ-
հանդէպելով կենալու հարկադրե-
ցան, ո՛ր ստուգեցին թէ հիւսի-
սային լայնութեան 82 երրորդ ա-
տիճանն հասած են։

Նաեւ ապահովութեան մէջ դե-
նեղէն անմիջապէս ետքը, Ներքե-
ւաւարանի երկրի վրայ պարզեց
համախարանց մը հաստատոնք որով
Մաքլամ՝ անուից տրուեցաւ, և ու-
րշուեցաւ որ հոս տեղս բեւեաւ-
կան մեծ գէլերն անցընեն։ Այն-
ետեւ այնան վերջին օրերէն գոյտ

ԹԵՐԻՈՒՄ ՄԱՍԻՍԻ

(51)

ԷՏՄՈՆ ԱՊՈՒ

— — —

ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԻՒՆՔ ՓԱՐԻԶԻ

Դ.

— — —

ՊԱՐԵՆՆԱՅ ԾԱՌԱՅՈՒՆՆԵՐՆԵՐԸ

1

Մթնօրէն մտածեց որ առանց փախճորհիս ուղեւորելու կարելի էր վախճանելով Պուրկատի հնարած մեքենայի շահագործել յօգուտ անոր այրւոյն և աղջկան։ Աղջիկը գտնուէր Պուրկատ որ իրեն յանձնէ մեքենային ծրագրերը, դուրս պահած էր, և ինձ տարով դանձը խնդրեց որ Էթը Սանթրալի տալիկերներէն ինձ ծանօթ մեքենագետի մը ցուցնեմ։ Երիտասարդ մեքենագէտը դայիս երկվայրկեան մը քննելէ յետոյ, Բաթմանի Պուրկատն է այս, ըսաւ։ արդէն գործածութեան մը վէ։ Պրեզիլիտայիք տարին առանց հազար հատ կը շինեն Բեյ Ժանէրայի մէջ։ և կը ճանչնան հնաւորը։

— Նաւարեկութեան մը մէջ մեռած է։

— Մեքենան ծովուն երեսն երկնով գահուած և Պրեզիլիտայցոյ ձեռքն անցած է։ Օրինակներն ամեն օր կը տեսնուին։

Տիրութեանք Բորնէյլ օժեռանք վերադարձայ դեսպանութեան հաշիւը տարու, և տեսայ որ երկու եղբայր կալային։ Իմն մօրեղբայր կաթուածահար մը ունէր էր՝ բոլոր ունեցածն առնց կապելով։

2

Իմն մօրեղբոր կտակին մէկ պատճէնը պահած եմ։ Աւասիկ։

«1840 զգուստս 15, որ վերափոխման, ես, Մաթթեօ-ժան-Լէոնս Իմն, անող մարմնով և մտքը, եւ կեղեցիկ սուր խորհրդակցութեան հարցորդեմ, գրեցի ներկայ կտակաւ, յայտագիր իմ վերջին կամեց։

«Նախատեսելով այն դէպքերն որոց ենթակայ է մարդկային կեանքն, և փախաբերով որ, եթէ դժբաղդութիւն մը պատահէ ինձ, իմ գոյքս առանց վէճի ժառանգացս մէջ բաժնուի, ունեցած հարստութիւնս երկու հաւասար մասի բաժնեցի։ այսինքն՝

«1. Յիսուն հազար Ֆրանքի գումար մը, հարիւրին հինգ-բերոր, շահու դրուած ի ձեռն Պ. Օպրիէի, նոտարի փարիզ։

«2. Օրէյլի տունս, խոպաններս, մշակելի հողերս և ամեն տեսակ անյարժ ստացուածներս, նաւակներս, ուռակներս, ձկնորսական գործիներս, դէղքերս, կարասներս, զգեստներս և այլ ամեն զբոժանական գոյքս, որ յիսուն հազար Ֆրանք կարծես խցիւն և արդարութեամբ։

«Այս ամեն գոյքս իմ երկու քեռորդուցս և սաներուս, Մթնօրէյ Տրեպէ և Լէոնս Տրեպէ կը կտան կեմ, պարտք դնելով իւրաքանչիւրին վրայ որ բարեւ կամեաք կամ վիճակաբերութեամբ այս երկու բաժիններէն մին ընտրեն, առանց երբեք օրինական մարդոյ միջամտութեան դիմելու։

«Երբոր ես իմն իմնէ (Տիկին Տրեպէ) քրոջմէս և անոր ամուսնէն՝ պատուական բեռայրէս՝ առաջ մեռնիմ, աննոր ձերութեան խնամատարութիւնը ժառանգորդներուս կը յանձնէմ, վստահ լինելով որ աւելցն ամեն պիտուելը կը հոգան ըստ օրինակին զոր ես տուած եմ իրենց միշտ։»

Բաժանումն երկուր չեղաւ, ոչ ալ վիճակ ձգել տեսք ետայ։ Լէոնս ըսաւ՝ ընտրեմ, Մթնօրէյ ալ միւս ամսին և Սիւնի հոգեւոր Եպիսկոպոսը որ արդէն իմնէն անհաւանք լինէր, իմ ամուսնութիւնը քեզ պատուած։ Ասկէ եթէն հարիւր տարի առաջ այդ ազգանունին անհաւանքն ինձմէ քիչ մ'աւելի ընչել էին։ Հարցուց ամուսնութիւնն ունեալ, ասկին հարուստ մեծին։

պոքերը։ Լէոնս կըսէր. Էնչ ընեմ խեղճ մօրեղբորս ձկնորսի նաւերն. ինձ կը վայելէ ոստը հանել կամ, սարսիկն որսալ։ Ասկէց զատ Օրէ բնակիչ հարկ կը լրտի ինձ, և ես միտքս միայն բերած ժամանակ յօրանջիկ կ'սկսիմ, շատ չանցած կը լսեք թէ մեռեր եմ, և թէ փարիզի Պուրկատի կարտոք զիս մեռուցեր է։ Եթէ բարեբաղդաւոր կամ տարաբաղդաւոր աղապիմ մեռնելէ, բոլոր այդ փոքրիկ հարստութիւնը քիչ ժամանակէն կը փնանայ իմ ձեռաց մէջ։ Միթէ ես կըրնամ հող վարձել, որսարան մը վարձու տալ և կէս երկուստանանիկ նաւակարներու հետ ընկերացական հաշիւներ բռնել։ Կրակիս մոխիրն անգամ կը գողցնեմ։ Թող Մթնօրէյ դրամն ինձ թողու, ես դայիս հաստատան արժէքն մը վրայ կը դեռնեցմ, որ մէկին քսան կը բերէ ինձ։

— Բու հանգիստդ նայէ, պատասխանեց Մթնօրէյ։ Ես կը կարծեմ որ հարկ չկայ քեզ Օրէ բնակելու։ Մեր ծնողը, փառք Աստուծոյ, քաջաւորդ են։ աւանդ կրնան տեսնել այդ գործերը։ Բայց ըսէ ինձ թէ ո'րն է այն հրաշալի արժէքն, որոյ վրայ պիտի գետեղես դես դրամը։

— Իմ գրուխտ։ Մտիկ ըրէք դես հանգարտութեամբ։ Երիտասարդ մը հարստութեան տանող ճանքաներուն ամենին կարճէ՛ որ վաճառականութիւնն է, ոչ ճարտարութիւնն է, ոչ արհեստն է, ոչ բժշկութիւնն է, ոչ գաղտնաստութիւնն է, ոչ խիլ շահագրտութիւնն է, այլ . . . գուշակէ։

— Ի՞նչ պիտի գուշակեմ. աւագութեանն զատ ուրիշ բան չմտաւ. այն ալ օր քան զօր կը դժուարանայ, վստի զի չուգեկաւքերը չեն կրնար արգելան։

— Կը մոռնաս ամուսնութիւնը։ Ամուսնութիւնն որ Եւրոպայի բաւազոր տոնները կարգում է։ Կ'ուզեմ որ Հապագայիկ կամեաքուն պատմութիւնը քեզ պատուած։ Ասկէ եթէն հարիւր տարի առաջ այդ ազգանունին անհաւանքն ինձմէ քիչ մ'աւելի ընչել էին։ Հարցուց ամուսնութիւնն ունեալ, ասկին հարուստ մեծին։

ժառանգութիւններու հետ ամուսնանալով աշխարհէ տանէն մեծ միապետութիւններէն մին հիմնեցին, այն է Աւստրիական կայսրութիւնն։ Ես ալ հարուստ ժառանգութիւն մը կ'առնուեմ։

— Ո՛րք։

— Չեմ գիտեր, բայց կը գտնեմ։

— Բու յիսուն հազար Ֆրանք վդ։

— Կանգ ա՛ւ հող։ Կը հասկնաս անշուշտ որ եթէ ես իմ յիսուն պանքտոմ պարտանալող փոքրիկ թղթաթղթանակովս երեւմ հարուստ կ'լին միտուեմ, բոլոր միլիոնները թղթի կը ծիծաղեն։ Եատ շատ գտնելիքս փերեզովի մ'աղջիկ կամ երկաթեղնայ գրուածաղայ մը մերձաւոր ժառանգութիւն կ'ունայ լինի։ Այսպիսի խեղճ գումարի մը կը կարեւորութիւն տուող անձնիք ոչ իմ անձնէ, ոչ խեղճն, ոչ ալ արտութեան թենէս շնորհակալ կը լինին։ Վստի զի վերջապէս հաս համետութիւն ծախելու չենք նստած։

— Աւելի լաւ։

— Աշխարհէ մէջ ես ամուսնանալ կուզեմ. դիս ինձ համար կ'առնուն՝ առանց ունեցածս ստուգելու։ Եւրբոր հանդերձ մը լաւ չիտուած լինի և վայելչապէս հազմուի, սիրելիս, մեծ ընտանիքէ աղջիկ մ'անոր զրգանքներուն մէջ գտնուած չհաղցներ։

Ասոր վրայ Լ

[illegible]